



Píšeme záverečnú prácu

ČASTÉ CHYBY ŠTUDENTOV PRI PÍSANÍ A AKO SA IM VYHNÚŤ
(praktická príručka * verzia 29/06/2016)

Vypracoval: PhDr. Jozef Polačko a kolektív autorov **VŠMP ISM Slovakia**

Úvod

Táto príručka nemá za cieľ nahradzovať platné smernice týkajúce sa písania prác. Jej ambíciou je stať sa pomocníkom študenta pri písaní záverečnej práce a určitým „checklistom“ podľa ktorého si budete môcť skontrolovať, či Vaša práca spĺňa požadované kritériá.

K jej vypracovaniu nás inšpirovali štátne záverečné skúšky a vypracovávanie posudkov k záverečným prácam, kde sa veľmi často stretávame s tými istými chybami. Preto Vám chceme pomôcť, aby sa v prípade Vašej práce takéto chyby neopakovali a aby Vaša práca bola lepšia a kvalitnejšia.

Jednotlivé kapitoly tejto príručky postupne rozoberú niektoré problémy, s ktorými sa v prácach často stretávame a poskytnú Vám návod ako sa im máte vyhnúť.

Prajem Vám veľa autorských tvorivých síl pri písaní Vašej práce.

PhDr. Jozef Polačko

Katedra spoločenských vied

VŠMP ISM Slovakia v Prešove

1. CIELE PRÁCE

Častým problémom býva správne stanovenie si cieľa práce. Uistíme sa teda, či naša záverečná práca spĺňa požadované kritériá:

- **Je cieľ mojej práce realistický?**

V práci si musíme zvoliť cieľ, ktorý je v našich silách dosiahnuť. Je chybou, ak za cieľ práce budeme považovať: nejaké vyriešenie ekonomickej alebo sociálnej problematiky na Slovensku. Na to práca nemá prostriedky. Príspevok k riešeniu je ako cieľ možný, pokiaľ prichádzame s nejakým inovatívnym riešením, ktoré sme schopní posunúť kompetentným osobám. Častou chybou je aj stanovenie si cieľa ako: Oboznámiť verejnosť, občanov s nejakou problematikou. Ak by sme to skutočne chceli naplniť, musí práca obsahovať aj plán ako bude nejaká jej časť tlačená, distribuovaná, zverejňovaná aby sa s ňou ľudia naozaj mohli oboznámiť. Dajme si pozor na presnú a realistickú formuláciu cieľov.

Tip: Prečítam si svoj cieľ a odpoviem si, môžem naozaj touto záverečnou prácou dosiahnuť takýto cieľ? Alebo som ho stanovil nesprávne?

- **Je cieľ všade v práci rovnaký?**

Ďalšou častou chybou, je uvádzanie rôznych cieľov v práci. Cieľ práce by mal byť vždy jeden, práca môže obsahovať ďalšie čiastkové ciele, tie však musia byť presne týmto termínom nazvané, ako čiastkové ciele, alebo ciele empirickej časti práce a pod. Nemali by byť zamieňané s hlavným cieľom práce. Uistíme sa, že v rôznych častiach práce nemáme uvedené odlišné ciele. Pokiaľ sme dospeli k niečomu inému ako sme pôvodne plánovali, je potrebné starostlivo vyhľadať neaktuálne zápisy cieľov a opraviť ich.

Tip: Skontrolujem si anotáciu, abstrakt, úvod, záver a jednotlivé kapitoly, či sa v nich nenachádzajú uvedené vzájomne odlišné ciele práce.

- **Je splnenie cieľov v mojej práci vyhodnotené?**

Ak uvádzam nejaký cieľ, mal by som v závere dokázať vyhodnotiť, či sa mi ho podarilo splniť. Ak áno, tak akým spôsobom? Napr. Naším cieľom bolo porovnať koncepciu A a koncepciu B, čo sa nám podarilo v druhej kapitole, kde sme porovnali diela autora X a autora Y ako zástupcov týchto koncepcií, atď.

- **Sú realistické hypotézy a výsledky empirickej časti?**

Častým problémom výskumných častí prác býva logická chyba neúplnej indukcie a z toho prameniace zlé a nereálne predpoklady a závery. Napríklad ak robím prieskum na vzorke 100 ľudí, nemôžem výsledok prezentovať spôsobom: „prieskum ukázal, že ľudia na Slovensku, občania Slovenska... ani občania nášho regiónu si myslia, že..“ Vzorka musí byť primerane štatisticky relevantná stanoveným hypotézam a výsledkom. Preto si radšej dávajme ciele a preukazovanie záverov týkajúce sa napr. „respondentov prieskumu“, alebo inej vzorky, ktorú si dokážeme realisticky štatisticky odôvodniť. Nezovšeobecňujme nekorektným spôsobom nad rámec možností našej práce!

2. FORMÁLNE PRAVIDLÁ

Formálne pravidlá, dodržiavanie úpravy a úhl'adnosti textu síce tvoria iba malé percento v rámci hodnotenia, ale ihneď upozornia na nedbalý spôsob písania práce. Úprava práce je prvou vizitkou, ktorá hovorí o jej celkovej úrovni.

- **Spĺňa moja práca všetky vyžadované pravidlá?**

Tip: Otvorím si smernicu o náležitostiach záverečných prác na stránke WWW.ISMPO.SK v časti „Dokumenty a legislatíva“. Skontrolujem si článok 5 o formálnej úprave. Okrem v ňom spomínaných náležitostiach si pozriem aj uvedené normy STN ISO, ktoré si vyhl'adám na internete a skontrolujem aj súlad úpravy práce s týmito normami.

- **Má práca dostatočnú gramatickú úroveň?**

Trendy bežného písania v dnešnej dobe žiaľ neprajú gramaticky správnej komunikácii. Napriek tomu záverečná práca na vysokej škole MUSÍ spĺňať základnú gramatickú úroveň. Najčastejšie chyby, ktoré sa objavujú sú napr. v nominatíve plurálu prídavných mien, ale aj mnohé iné.

Tip: Ak viem, že môj písomný prejav nie je na 100% gramaticky správny, nechám si prácu skontrolovať niekomu, kto gramatiku perfektne ovláda, študentovi slovenského jazyka a literatúry, iným známym, ktorí nemajú s gramatikou problémy.

- **Používam v celej práci autorský plurál?**

V práci sme povinní dodržiavať autorský plurál. Teda: V záverečnej práci píšeme o problematike,... ktorou sa zaoberáme... Sme toho názoru... Podľa výsledkov ku ktorým sme dospeli... atď.

Tip: dám si vyhľadávať kľúčové slová singuláru ako: som, píšem, ja, atď. aby som ich vedel lokalizovať a opraviť na autorský plurál. Prejdem a skontrolujem si celú prácu.

- **Nenachádzajú sa v práci nepatričné úpravy textu?**

Skúsme si vyhľadať inú farbu textov, kurzivá na nesprávnom mieste, použitie iných typov písma v niektorých častiach práce a pod.

- **Dodržali sme všetky súvisiace náležitosti k záverečnej práci?**

Máme pripravenú licenčnú zmluvu vytlačenú podľa aktuálneho vzoru zo stránky školy a vyplnenú správnym spôsobom s číslom odboru a rovnakými odpoveďami, ako v elektronickej verzii v AiSe? Máme konzultačný list podpísaný nami aj vedúcim práce presne podľa počtu odkonzultovaných hodín? (Číslo 12 uvedené na hárku je potrebné brať orientačne a symbolicky, je možné ho doplniť o ďalšie konzultácie ak boli realizované – dopísať ďalšie poradové čísla ručne. V prípade, že došlo k iba dvom konzultáciám, tak sa uvedú iba 2 konzultácie, podľa skutočnosti koľko krát bola práca reálne konzultovaná, či už osobne, alebo e-mailovou formou a pod.

Tip: Nechať si skontrolovať prácu niekym iným je VŽDY výborný nápad, okrem možných gramatických a stylistických chýb totiž poznáme aj fenomén tzv. autorskej slepoty, kedy autor práce ktorý text videl už mnoho krát dokáže prehliadať určité chyby, ktoré si iný okamžite všimne. Preto mimoriadne apelujeme, dajte si prácu pred definitívnym ukončením a zviazaním skontrolovať iným kompetentným osobám.

3. ZDROJE A CITOVANIE

Pri práci sa máme snažiť využívať čím viac zdrojov z danej oblasti, témy o ktorej píšeme. Veľmi podstatná je relevantnosť i aktuálnosť zdrojov, zvlášť v prípade určitých tém, ktoré nemajú historický charakter.

- **Mám v práci dostatok zdrojov?**

Je ťažké dať univerzálnu odpoveď na to, čo považujeme za dostatok zdrojov. Pri väčšine tém však nie je vhodné primárne sa opierať o jediný zdroj, alebo smer. Bakalárska práca by sa mala opierať spravidla aspoň o 12 zdrojov, pri diplomovej práci spravidla platí minimum 15 zdrojov. Pokiaľ sa jedná o tému, kde existuje vo vedeckej obci viacero odlišných pohľadov, je potrebné spracovať literatúru všetkých dostupných smerov v rámci objektivity práce, často veľmi pomôže aj ak vieme dohľadať a uviesť priamu kritiku preberaných autorov. Záverečná práca by sa mala opierať o čím viac zdrojov, koľko si vieme k téme zabezpečiť. Jednoducho čím viac, tým lepšie.

- **Využívam v práci aj zahraničné zdroje?**

Očakáva sa, že študent zvlášť na druhom stupni vysokoškolského štúdia zvládne využívanie zdrojov v iných jazykoch, minimálne v iných slovanských jazykoch ak už neovládame iné svetové jazyky. K väčšine tém existuje množstvo kvalitnej a mimoriadne aktuálnej i ľahko dostupnej literatúry vo svetových jazykoch, ktorú nemôžeme jednoducho nahradiť „tým čo sa podarí zohnať u nás.“ Je však potrebné zabezpečiť si naozaj kvalitný preklad aj pre parafrázy a nespoliehať sa na automatické prekladače!

Tip: Pokiaľ máte problém s jazykovými znalosťami, je treba osloviť pre pomoc priateľov a známych, nemusíte prečítať celú knihu, ale dať si s ich pomocou preložiť aspoň niektoré kľúčové pasáže, ktoré už viete v rámci svojej práce využiť.

- **Sú moje zdroje relevantné?**

Patria všetky knihy, s ktorými pracujem medzi vedeckú literatúru? Samozrejme je možné pracovať aj s populárnym a beletristickým štýlom, ale len obmedzene a spôsobom, ktorý nebude narušovať vedecký charakter písania v našej vlastnej práci. (Spravidla používame

tento typ literatúry na ilustráciu vedeckého textu, citáty pod kapitolami a pod.) Je potrebné snažiť sa aj o aktuálnosť zdrojov, čím viac nových diel, ktorými prezentujete aktuálny stav skúmania danej problematiky. Samozrejme ak píšem o Aristotelovi nevadí ak využívam knihu z roku 1800, ak je témou napríklad etika vo firme a podniku, bude podobné dielo pôsobiť zrejme nepatričným dojmom. Ak využívam ako zdroje časopisy, mali by to byť vedecké časopisy, ktoré majú svoje ISSN. Vo všeobecnosti platí, že úplným citovaným minimom by mali byť domáce odborné časopisy typu Trend, Hospodárske Noviny a pod. Pod túto úroveň by sme už klesať v žiadnom prípade nemali.

- **Sú moje internetové zdroje relevantné?**

Internet nám často ponúka neoceniteľnú pomoc pri písaní, musíme však zvážiť, čo z neho reálne môžeme využiť. Používanie stránok ako Wikipedia nie je vyslovene vždy na škodu, jednotlivé heslá majú dole uvedené svoje zdroje, ktoré Vám môžu pomôcť a nasmerovať Vás k literatúre o danej téme s ktorou už viete pracovať. Ale z pochopiteľných dôvodov nemôžete voľne editovateľnú encyklopédiu využívať priamo ako zdroj záverečnej práce. Pre internetový zdroj by v zásade malo platiť: Má svojho autora, ktorého meno vieme uviesť a názov príspevku. O tomto autorovi by sme si mali zistiť kto to je, či je vhodné ho citovať. Článok na internete totiž môže publikovať ako známy profesor a odborník v danej oblasti, tak aj úplný laik alebo anonymný zdroj. Je potrebné sledovať aj stránku, z ktorej čerpáme, či ide o oficiálnu stránku nejakej inštitúcie, časopisu, organizácie, alebo pochybný web, ktorý môže vytvárať hocikto a nijakým spôsobom neručí za jeho obsah.

Upozornenie: Pri internetovom zdroji citujeme aj DÁTUM kedy bol daný článok dostupný online na danej adrese [cit. 21.06.2016]!!!

- **Používam jednotný spôsob citovania v celej práci?**

Odporúčaný je tzv. harvardský systém, najdôležitejšie však je dbať na to, aby sme v práci dodržiavali jednotný spôsob citácie. Ak raz používam citácie formou zátvorky (Autor 2016), musí to byť dodržané v celej práci a nemôžem nikde použiť citáciu pod čiarou a naopak!

- **Mám zdroje zoradené v správnom poradí?**

Zdroje musia byť zoradené v abecednom poradí podľa priezviska autora a rozčlenené osobitne aj podľa typov (knihy, časopisy, internetové zdroje)

- **Mám uvedené všetky zdroje, ktoré používam a naopak používam všetky zdroje ktoré uvádzam?**

V závere práce máme zoznam použitej literatúry. Je nutné dbať na to, aby sme každý jeden zdroj, ktorý v práci použijeme uviedli aj v tomto zozname. Rovnakým spôsobom to platí aj opačne. Ak uvediem nejakú knihu, ktorou sa inšpirujem, musím sa aj reálne odkazovať vo svojej práci na túto knihu, či už v nejakom citáte, alebo parafráze. Spravidla v počte vyššom ako iba 1. Je vhodné v zozname literatúry rozčleniť zdroje aj podľa typov: knižné zdroje, odborné časopisy, internetové zdroje.

- **Nedopúšťam sa v práci plagiátorstva?**

Práca, ktorú píšeme, bude odoslaná na kontrolu do centrálného registra záverečných prác. Počas tejto kontroly sa posudzuje miera zhody s inými prácami. Preto je nutné dbať na to, aby naša práca nebola plagiátom! Tomu dokážeme zabrániť dôsledným citovaním a vlastným samostatne písaným parafrázovaním citovaných diel. Ak nám vyjde zhoda v citátoch a parafrázach, nie je to považované za chybu, maximálne za známku toho, že sme siahli po literatúre, ktorá je často využívaná inými študentmi. Ak však vyjde zhoda v časti, ktorú nemáme odcitovanú, je to považované za vážny problém, aj v prípade že by išlo o malú celkovú zhodu. Nemôžeme vydávať za autorský text niečo, čo napísal niekto iný.

Tip: Je v našej práci naozaj všetko čo sme použili odcitované? Môžem kladne odpovedať na otázku, či je celý text na ktorom nie je žiadna citácia ani parafráza výlučne z mojej hlavy, produktom môjho vlastného samostatného autorského písania bez použitia akéhokoľvek zdroja, ktorý som „zabudol“ uviesť?

Upozornenie: *Plagiátorstvo je trestné podľa platného autorského zákona! Ak uvediem cudziu myšlienku bez citácie zdroja, dopúšťam sa porušenia tohto zákona, čo má za následok odmietnutie danej práce a navyše práca zostáva archivovaná v registri aj do budúcnosti!*

4. AUTORSKÝ VKLAD

Autorský vklad je dôležitým aspektom záverečnej práce. Preukazuje našu schopnosť zvládnuť tému i náš vlastný prínos. Autorský vklad v empirickej časti by mal byť samozrejmosťou, práca však vyžaduje určitý vlastný prínos aj v teoretickej časti. Tento vieme dosiahnuť komparáciou, porovnávaním viacerých autorov, priklonením sa na základe určitých argumentov k niektorému z nich, uvedenie vlastných postrehov a pripomienok k téme.

- **Majú všetky kapitoly i podkapitoly v našej práci autorský prínos?**

Každá z kapitol i podkapitol má preukázať určité zvládnutie danej témy, či čiastkovej témy autorom práce. Žiadna kapitola teda nemôže vyzeráť takto..:

2.1.1. HISTÓRIA MANAŽMENTU: Autor XY opisuje históriu v týchto etapách, -prvá etapa, -druhá etapa – tretia etapa – štvrtá etapa – piata etapa (Autor XY, 2015) koniec kapitoly. 2.1.2... Ak uvádzame akékoľvek poznatky o čiastkovej téme z diela nejakého autora, vždy musíme toto nejakým spôsobom zhodnotiť, opísať vlastnými slovami, podľa možnosti porovnať s inými autormi, či sa s jeho pohľadom stotožňujú, alebo to delia nejak inak, čo sa nám zdá vhodnejšie a pod. Nijaká podkapitola teda nemôže byť iba citovaním a parafrázovaním práce iného autora bez akéhokoľvek vlastného autorského prínosu. Vaším prínosom môže byť práve porovnávanie, komentovanie a pod. Kompilácia ako metóda (postupná citácia súvisiacich príspevkov jednotlivých autorov bez ďalšej autorskej práce) je síce prípustná, najmä na bakalárskej úrovni, ale často môže veľa napovedať o zvládnutí témy zo strany študenta a je považovaná za kvalitatívne najslabšiu metódu. A aj v prípade jej využitia musíte kompilovať viacero zdrojov do každej z podkapitol.

Tip: Používajme hodnotiace prvky, pojmy ako: Sme názoru, podľa nášho názoru.. Dospeli sme k záveru,... stotožňujeme sa s autorom XY, pretože si rovnako myslíme, že... lebo... Na túto vec máme odlišný názor a skôr sa prikláňame k stanovisku YZ, pretože... Pomôžme si citovaním viacerých autorov a ich porovnávaním kde vidíme rozdiely kde spoločné prvky. Snažme sa názory autorov kriticky spochybňovať a nie slepo preberať, v čom nech sú nám vzorom myšlienky K.R.Poppera. Kritický prístup nespochybňuje, ale naopak overuje platnosť jednotlivých téz.

Kontrolný hárok – checklist:

Otázka:	áno/nie
Je cieľ mojej práce realistický?	
Je cieľ všade v práci rovnaký?	
Je splnenie cieľov v mojej práci vyhodnotené?	
Sú realistické hypotézy a výsledky empirickej časti?	
Spĺňa moja práca všetky vyžadované pravidlá?	
Používam v celej práci autorský plurál?	
Nechal som si už niekym skontrolovať gramatickú stránku práce?	
Nenachádzajú sa v práci nepatričné úpravy textu?	
Dodrжали sme všetky súvisiace náležitosti k záverečnej práci?	
Mám v práci dostatok zdrojov?	
Sú moje zdroje relevantné?	
Využívam v práci aj zahraničné zdroje?	
Sú moje internetové zdroje relevantné? (Uistil som sa, že nepoužívam wikipediú, referáty a podobné „zdroje“?)	
Používam jednotný spôsob citovania v celej práci?	
Mám zdroje zoradené v abecednom poradí a podľa typov?	
Mám uvedené všetky zdroje, ktoré používam?	
Používam všetky zdroje ktoré uvádzam?	
Nedopúšťam sa v práci plagiátorstva?	
Majú všetky kapitoly i podkapitoly v našej práci autorský prínos?	

Tabuľka č.1, zdroj: Vlastné spracovanie na základe príručky: „Píšeme záverečnú prácu“

Záver

Ak sme dokázali na všetky otázky „checklistu“ tejto príručky odpovedať kladným spôsobom, vyhneme sa mnohým problémom pri obhajobe záverečnej práce. Ak naša práca má uvedené časté nedostatky, snažme sa ich napraviť pred jej odovzdávaním. Záverečná práca je našou vizitkou, ktorá po nás zostáva najlepšie zdokumentovaná spomedzi všetkých našich študijných výsledkov a odpovedí. Preto jej venujme naozaj dostatok času i primeranej pozornosti.



(c) Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia v Prešove, 2016